

IAB AVRUPA'NIN ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK SÖZLÜĞÜ

IAB Türkiye Dijital Reklamda Sürdürülebilirlik Çalışma Grubu olarak hedefimiz öncelikle dijital reklamcılık ekosisteminin karbon ayak izini kabul etmek ve tüm sektörü bu konuda bilgilendirmek, sonra parçası olduğumuz iklim krizini sorumlulukla ele alıp sektör paydaşlarımız için sürdürülebilir seçenekler sunmak ve en son olarak da toplu bir hareketle, yarattığımız karbon ayak izini azaltmaktır. Bu amaçla, dijital reklamcılık ekosistemindeki üyeler arasında diyalogu kolaylaştırmak adına IAB Avrupa tarafından oluşturulan sürdürülebilirlikle ilgili temel terimlerin ve kavramların açıklandığı sözlüğü Türkçeleştirmek istedik. Bu sözlüğün amacı, sektörü eğitmek ve paydaşları dijital reklamcılıktaki sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşırken öncelikle dilde uyumlu hale getirmektir.

GENEL TERİMLER

Sera Gazı Emisyonları

Sera gazı (GHG) terimi, sera etkisine katkıda bulunan gazları ifade eder; bu etki atmosferde ısıнын hapsolmasına (kızılötesi emilim yoluyla) ve küresel ısınmaya yol açar. Karbondioksit, metan ve azot oksit gibi gazların atmosferdeki artan konsantrasyonunun gezegenin yüzey sıcaklığında bir artışa neden olduğu konusunda bilimsel bir görüş birliği vardır.

Karbon Tahmin Edicileri

Değer zincirindeki faaliyetleri simgeleyen girdileri (örn. reklamın kaç kez gösterildiği, kreatif veri boyutunun ne kadar olduğu) alıp bu girdilerin yarattığı sera gazı ayak izinin bir tahminini çıkaran araçlardır. IAB Avrupa'nın Sürdürülebilirlik Standartları Komitesi, bu araçların "tahmin ediciler" veya "modeller" olarak adlandırılmasını, bu terimlerin "hesaplayıcılar" yerine kullanılmasını öneriyor. Bu, IAB Avrupa'nın dil tercihlerine dair bir öneridir.

Tahmin

Emisyonların, faaliyetler ve çevresel etkilerinin yoğunluğuna dair modellemeler yapılarak, ikincil verilerin kullanımı yoluyla hesaplanmasıdır. İkincil veri kaynakları, araştırma sonuçlarını, yoğunluk veritabanları veya devlet kurumlarını içerebilir. Modeller, sektör ortalamalarına ve ikamelere dayanabilir. Genel olarak daha olasılıksal bir süreci tanımlar.

Ölçüm

Faaliyetleri ve çevresel etkilerinin yoğunluğunu tanımlayan birincil verilerin toplanması yoluyla emisyonların hesaplanmasıdır. Birincil veriler, örneğin enerji tüketim verilerini içerebilir. Genel olarak daha deterministik bir süreci tanımlar.

Net Sıfır

Net sıfır hedefinin elde edilmesi, Bilim Temelli Hedefler girişimi (SBTi) girişimi tarafından, kapsam 1, 2 ve 3 emisyonlarının sıfıra veya küresel net sıfır emisyonlarına ulaşmak hedefine uyumlu bir küsuratlı değere ya da 1,5°C hedefiyle uyumlu olarak kabul edilmiş bir sektör seviyesine indirilmesi; ve net sıfır hedef yılı itibarıyla var olan tüm kalıntı küsuratlı değerlerin ve o tarihten sonra atmosfere salınacak her türlü sera gazı emisyonunun kalıcı olarak nötralize edilmesi olarak tanımlanmıştır. <https://sciencebasedtargets.org/>

Kısa Vadeli Azaltım Hedefi

Bilim Temelli Hedefler girişimi (SBTi) çerçevesi kapsamında belirlenen kısa vadeli bir hedef (5-10 yıl) olup, uzun vadeli hedefe ulaşmak için alınacak azaltım yolunu tanımlar. Kısa vadeli hedef tarihine ulaşıldığında, yeni bir kısa vadeli hedef hesaplanmalıdır.

Uzun Vadeli Azaltım Hedefi

Bilim Temelli Hedefler girişimi (SBTi) çerçevesi kapsamında belirlenen uzun vadeli bir emisyon azaltım hedefidir ve 2050 yılı itibariyle küresel ortalama sıcaklıkta 1,5 derece Celsius artışa uyumlu kalmak için her sektörde gereken tedarik zinciri emisyon azaltım seviyesini yansıtır.

Emisyon Kapsamları

Emisyonları, değer zincirindeki kaynağa bağlı olarak üç alana ayıran sınıflandırmadır. Sera Gazı (GHG) Protokolü

Kapsam 1 (Scope 1)

Kapsam 1 emisyonları, sahip olunan veya kontrol edilen varlıklar tarafından oluşturulan doğrudan emisyonlardır. Bu, sahip olunan varlıklarda kullanılan enerjiyi içerir; örn. ısı, elektrik ve kurumsal filolardan kaynaklanan emisyonlar.

Kapsam 2 (Scope 2)

Kapsam 2 emisyonları, satın alınan enerjinin üretiminden kaynaklanan dolaylı emisyonlardır.

Kapsam 3 (Scope 3)

Kapsam 3 emisyonları, raporlayan şirketin değer zincirinde meydana gelen tüm dolaylı emisyonları içerir, hem yukarı akış hem de aşağı akış emisyonlarını kapsar.

Aşağı Akış (Downstream) Emisyonları

Aşağı akış emisyonları, şirketin ürün veya hizmetlerini sattıktan sonra meydana gelen emisyonlardır. Örneğin, şirketin ürünlerinin kullanımı ve bertaraf edilmesi ile ilgili emisyonlar.

Yukarı Akış (Upstream) Emisyonları

Yukarı akış emisyonları, şirket malları veya hizmetleri satın almadan önce meydana gelen emisyonlardır. Örneğin, hammaddelerin çıkarılması ve taşınması ile ilgili emisyonlar.

Kurumsal Emisyonlar

Bir şirketin kurumsal faaliyetleri ile ilişkili emisyonlar, tüm iş birimleri ve ürün veya hizmetleri kapsar.

Ürün Düzeyinde Emisyonlar

Belirli bir ürünle ilişkili emisyonlar; ürünün üretilmesi, dağıtımı, kullanımı ve bertaraf edilmesiyle ilgili faaliyetleri kapsar.

Emisyon Dağılımları

Toplam emisyonların bir bölümünün belirli bir ürün veya hizmete atanmasıdır. Örneğin, bir şirketin emisyonları, farklı ürünlerine veya hizmetlerine, bu ürün veya hizmetlerin sağladığı gelir düzeylerine göre dağıtılabilir.

Konsolidasyon Yaklaşımı

Emisyon analizinin kapsamını tanımlamak için kullanılan yaklaşım; hisse payı, finansal kontrol veya operasyonel kontrol bazında olabilir.

Yaşam Döngüsü Analizi

Bir ürünün yaşam döngüsü, üretimden bertaraf edilmesine kadar tüm aşamaları ifade eder. Yaşam döngüsü analizi, bu ürün aşamalarının, firmanın kârlılığına katkısının ötesinde sahip olduğu etkilere odaklanır. Bu etkiler genel olarak sosyal ve çevresel etkiler şeklinde sınıflandırılır.

Gömülü Emisyonlar

Gömülü emisyonlar, bir ürünün yaşam döngüsü boyunca, üretiminden bertaraf edilmesine kadar, sebep olunan toplam emisyonları ifade eder.

Karbon Ofsetleme (Denkleştirme)

Finansal olarak rasyonel olmayan fakat olumlu çevresel etkiye sahip projelerin sübvansede edilmesini sağlayan sertifikaların satın alınmasıdır. Karbon denkleştirme, bir şirketin azaltım stratejisine rağmen var olan emisyonlarını dengelemek üzere tasarlanmıştır. Karbon telafisi üreten projeler ve bu projelerin doğrulamasını yapan iş ortakları yoğun şekilde denetlenmiştir.

Finansal Olmayan Rapor

Bir şirketin finansal verilerinin değil çevresel etki, çeşitlilik ve kapsayıcılık gibi alanlardaki performansı ile ilgili bilgileri içeren rapordur.

Küresel Isınma Potansiyeli (GWP)

Her sera gazının belirli bir küresel ısınma potansiyeli (GWP) vardır; bu değer, atmosferdeki bir kilogram gazın, bir kilogram karbondioksit ile kıyasla belirli bir zaman diliminde küresel ısınmaya ne kadar katkıda bulunduğunu yansıtır. Karbondioksit, bu tanımın bir sonucu olarak, her zaman 1 GWP'ye sahiptir. GWP'yi tam olarak tanımlamak için, her gazın kendi atmosferik ömrü (yani doğal olarak emilmeden önce atmosferde geçirdiği süre) olduğundan, dikkate alınan zaman periyodu net olmalıdır.

Karbondioksit (CO₂) Eşdeğeri Emisyonlar

Belirli bir zaman dilimi içerisinde, küresel ısınma üzerinde eşdeğer bir etkiye sahip olacak karbondioksit miktarı, bir grup sera gazı gibi ortak bir ölçü birimi kullanılarak küresel ısınma üzerindeki etkisi ifade edilebilir. Temel olarak, her bir gazın kütlesi küresel ısınma potansiyeli (GWP) ile çarpılarak atmosferdeki karbondioksitin birim etkisi ile ilişkilendirilir.

Çifte Maddesellik (Double Materiality)

Avrupa Birliği'nin Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi'nde şirketlerin hem çevresel etkilerini hem de sürdürülebilirlik konularının şirketin finansal refahını nasıl etkilediğini dikkate almaları ve raporlamaları gerektiğini belirtir. Avrupa Komisyonu (EC) ve Avrupa Finansal Raporlama Danışma Grubu (EFRAG) önemlilik değerlendirmesi üzerinde ek rehber oluşturmak adına çalışmalarda bulunuyor.

<https://www.globalreporting.org/media/nchpzct5/gri-csrd-essentials.pdf>

Lokasyon-bazlı Emisyonlar

Lokasyon bazlı emisyonlar, faaliyetin gerçekleştiği belirli coğrafi konumdaki elektrik için, emisyon yoğunluk faktörü göz önünde bulundurularak hesaplanan karbon emisyonlarını ifade eder. Devlet kurumları, veri tabanları veya uluslararası kuruluşlar genellikle emisyon faktörlerini sağlar.

Piyasa-bazlı Emisyonlar

Piyasa-bazlı emisyonlar, kullanılan belirli elektrik kaynaklarını yansıtan emisyon faktörlerini içerir ve bu nedenle işletmelerin satın alma kararlarını dikkate alır. Bu yaklaşım, kuruluşların raporlama yaparken enerji satın alma kararlarının çevresel etkilerini hesaba katmalarını sağlar. Emisyon faktörleri, "enerji üretimi ile ilgili niteliklerle birlikte paketlenmiş enerji satışı ve alımı veya paketlenmemiş nitelik talepleri için iki taraf arasındaki her türlü sözleşmeyi" içerecek şekilde tanımlanan sözleşmeye bağlı araçlardan türetilir. Bu tanım, GHG Protokolü Kapsam 2 Rehberinde yer almaktadır.

Belirsizlik

Çevresel modellemede kullanılan verilerin eksik, hatalı veya kesin olmama düzeyi, analizin genel sağlamlığını ve model sonuçlarına dayalı karar verme sürecini etkiler.

Granülerlik

Çevresel modelleme için kullanılan verilerdeki derinlik ve detay seviyesi, hem verilerin sıklığını hem de spesifikliğini içerir. Belirli bir veri merkezi tesisinden alınan aylık enerji tüketimi verileri, bir işletmenin toplam veri merkezi emisyonlarına ilişkin yıllık verilerden daha ayrıntılıdır.

Ortalama Emisyonlar

Ortalama emisyonlar, belirli bir anda belirli bir elektrik talebi seviyesinden kaynaklanan ortalama emisyon seviyesini ifade eder. Bu emisyonlar, belirli bir şebekenin enerji karışımına katkılarına göre her bir enerji kaynağının GHG yoğunluğu ortalaması alınarak hesaplanır.

Marjinal emisyonlar

Marjinal emisyonlar, belirli bir anda şebekedeki küçük bir elektrik talebi artışından kaynaklanan ilave emisyonları ifade eder.

Gönüllü Açıklama

Bir kuruluşun, ürünün veya hizmet hattının çevresel performansını tanımlayan bilgilerin, düzenleyici kurumlar tarafından zorunlu kılınan ötesinde açıklaması. Örneğin, Bilim Temelli Hedefler girişimi aracılığıyla bir azaltma hedefi belirlemek, emisyon verilerinin gönüllü olarak açıklanmasını gerektiren gönüllü bir eylemdir.

Örnek

Atina'nın elektriği iki kaynaktan sağlandığını varsayalım: bir güneş enerjisi çiftliği ve bir gaz türbini. Güneş enerjisi çiftliği 0 g CO₂e/kWh yoğunluğunda, gaz türbini ise 500 g CO₂e/kWh yoğunluğunda elektrik üretir. Güneş enerjisi çiftliğinden gelen elektrik, en ucuz olduğu için öncelikle tüketilecektir. Elektrik talebinin artırılmasına yönelik karar, hâlâ yedek kapasitesi olan gaz türbininde üretimin artmasına neden olacaktır.

Şebekedeki elektriğin yarısı her bir kaynaktan sağlanmaktadır. Birleşik olarak, şebekeden gelen elektrik, ortalama yoğunluk olarak da adlandırılan 250 g CO₂e/kWh'lik lokasyon bazlı bir yoğunluğa sahiptir. Ancak şu anda bir kWh daha tüketme kararı, gaz türbininin üretimi artırmasına ve ardından 500 g CO₂e salınımına neden olacaktır. Bu, şu anda başka bir kWh elektrik tüketmenin marjinal yoğunluğudur ve gaz türbini **marjinal üretim kaynağıdır**.

UYUM YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD)

Avrupa Birliği tarafından düzenlenen Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD), büyük şirketler ve borsada işlem gören KOBİ'ler için kapsamlı sürdürülebilirlik raporlama gerekliliklerini zorunlu kılar. Bu düzenleme, çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) konularında şeffaflığı ve hesap verebilirliği artırmayı amaçlamaktadır. CSRD, Finansal Olmayan Raporlama Direktifi'ni (NFRD) değiştirmekte ve sürdürülebilirlik riskleri, fırsatları ve etkileri hakkında ayrıntılı açıklamalar yapılmasını gerektirmektedir.

Kurumsal Sürdürülebilirlik Durum Tespit Direktifi:

Kurumsal Sürdürülebilirlik Durum Tespiti Direktifi, büyük şirketleri değer zincirleri boyunca mevcut ve potansiyel olumsuz insan hakları ve çevresel etkileri belirlemeye, önlemeye, hafifletmeye ve bunlar için hesap vermeye zorunlu kılan önerilen bir Avrupa Birliği mevzuatıdır. Direktif, durum tespitini kurumsal yönetim çerçevelerine entegre ederek sürdürülebilir ve sorumlu kurumsal davranışı teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

Yeşil İddialar Direktifi (Önerilen)

Yeşil İddialar Direktifi, işletmelerin tüketiciye yönelik çevresel iddialarını doğrulamak için net kriterler belirleyerek yanıltıcı çevresel iddialar ve yeşil aklama ile mücadele etmeyi amaçlayan bir Avrupa Birliği düzenlemesidir. Bu direktif, şirketlerin ürün ve hizmetlerinin çevresel etkileri hakkında güvenilir, karşılaştırılabilir ve doğrulanabilir bilgiler sunmasını gerektirir.

Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları

Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları, Avrupa Finansal Raporlama Danışma Grubu tarafından şirketler için geliştirilen ayrıntılı yönergelerdir. Bu standartlar, ESG bilgilerini standartlaştırarak paydaşlar için karşılaştırılabilirlik ve güvenilirlik sağlamayı amaçlar ve kapsamlı ve tutarlı sürdürülebilirlik raporlamasını garanti eder.

Birleşik Krallık Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları

Birleşik Krallık Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları, Birleşik Krallık'ta faaliyet gösteren işletmeler için sürdürülebilirlik raporlamasını standartlaştırmayı amaçlayan bir dizi yönerge dir.

DİJİTAL REKLAMCILIK

Çevresel Sürdürülebilirlik

Dijital reklamcılıkta çevresel sürdürülebilirlik, dijital reklamcılık paydaşlarının, dijital reklam değer zinciri boyunca iş faaliyetlerinin birikimli olumsuz çevresel etkisini azaltmak ve nihayetinde en aza indirmek için eylem ve stratejiler benimsemelerini ifade eder. Bu, öncelikle dijital reklamların sunumu ile ilişkili bilişim teknolojileri kaynaklarının yaşam döngüsünden kaynaklanan çevresel etkileri, sera gazı emisyonları ve bunların iklim acil durumu üzerindeki etkileri dahil olmak üzere azaltmayı, ardından azaltmanın mümkün olmadığı durumlarda karbondan arındırma çabalarına yatırım yapmayı ve olumlu çevresel girişimlere gönüllü katkılarda bulunmayı içerir. Bu tanım IAB Avrupa tarafından yayınlanmıştır.

Yeşil Aklama (Greenwashing)

Bir reklamverenin veya ürünün çevresel etkisiyle ilgili olarak dayanaksız veya yanıltıcı iddiaların sürdürülmesidir.

Yeşil Sessizlik (Greenhushing)

Şirketlerin, denetimden kaçınmak amacıyla çevresel sürdürülebilirlik konusunu gündeme getirmekten kaçınma olgusudur.

Çevresel KPI'lar

Bir kampanyanın çevresel performansını yansıtan metriklerdir (örn. g CO2e pm).

GARM Küresel Medya Emisyon Çerçevesi

Global Alliance for Responsible Media tarafından, dijital kanallarda IAB Avrupa desteğiyle geliştirilen reklamcılıkta sera gazı tahminine ilişkin küresel ve kanal çapında standartlardır.

Kreatif Üretim

Dijital reklam kampanyasının ilk aşaması; reklam materyallerinin üretimi sırasında oluşan emisyonlar, çeşitli mevcut araçlar tarafından modellenir. Bu, kreatif varlıkların üretiminden kaynaklanan emisyonları içerir. GARM çerçevesine, bu varlıkların depolanması ve teknik manipülasyonu da dahildir.

Dağıtım

Dijital reklam kampanyasının ikinci aşaması; emisyonlar, reklam alanının tahsisi ve reklam materyallerinin dağıtımından kaynaklanır. Bu aşama hem GARM çerçevesinde hem de SRI / Alliance Digitale çerçevesinde yer almaktadır.

Tüketim

Dijital reklam kampanyasının üçüncü aşaması; emisyonlar, kullanıcı cihazında reklam materyallerinin yüklenmesi ve görüntülenmesinden kaynaklanır. Bu aşama hem GARM çerçevesinde hem de SRI / Alliance Digitale çerçevesinde yer almaktadır.